RETSMØDERAPPORT
i sag 218/86 *

I — Faktiske omstændigheder og retsforhandlingernes forløb

Retsforskrifter

Artikel 5 i konventionen bestemmer:

»En person, der har bopæl på en kontraherende stats område, kan sagsøges i en anden kontraherende stat:

1. ...

2. ...

3. ...

4. ...

5. I sager vedrørende driften af en filial, et agentur eller en lignende virksomhed, ved retten på det sted, hvor virksomheden er beliggende.«

Tvistens forhistorie

I vinteren 1981/1982 førte sagsøgeren i hovedsagen, det tyske firma Schotte GmbH, forhandlinger med Rothschild GmbH i Düsseldorf, der dengang blev ledet af direktørerne Rothschild og Vehling. Forhandlingerne resulterede i en kontrakt, hvorefter Schotte skulle fremstille og levere forstøverpumper til sagsøgte i hovedsagen, det franske firma Parfums Rothschild SARL, Paris. Dette sidste firma er et 100% datterselskab af Rothschild GmbH. Som parterne havde aftalt, sendte Schotte GmbH fakturaerne til det franske Rothschild-firma. I 1983 reklamerede sagsøgte til Schotte over, at forstøverne ikke opfyldte køberens krav. Reklamationerne affødte en langvarig brevveksling mellem Schotte GmbH og Rothschild. Samtlige skrivelser, afsendt på Rothschild GmbH's brevpapir, var underskrevet af en af de to direktører i det franske Rothschild-firma, fru Rodaks, samt af Vehling, såvel før afslutningen af kontrakterne om de konkrete leveringer som i korrespondancen vedrørende reklamationerne.

Brevvekslingen førte imidlertid ikke til noget resultat, hvorefter Schotte ved Landgericht Düsseldorf sagsøgte det tyske Rothschild-firma til betaling af 55 507,04 DM, hidrørende fra seks fakturaer, som Schotte havde udstedt til det franske Rothschild-firma. Rothschild GmbH bestred imidlertid at være rette sagsøgte. Herefter indstævnede Schotte Rothschild SARL og gjorde gældende, at Rothschild GmbH i forhold til Rothschild SARL i virkeligheden udgjorde en »lignende virksomhed« i Bruxelles-konventionens artikel 5, punkt 5's forstand. Rothschild SARL bestred imidlertid, at de tyske retter havde kompetence til at pådømme sagen, eftersom Rothschild GmbH ikke i forhold til Rothschild SARL udgjorde et agentur eller en lignende virksomhed, men at det franske firma er et 100% datterselskab af Rothschild GmbH. I øvrigt anførte sagsøgte, at der ikke forelå en tvist vedrørende »driften« af Rothschild GmbH, eftersom de pågældende kontrakter udelukkende var indgået med det franske Rothschild-firma.

Landgericht Düsseldorf antog, at betingelserne i konventionens artikel 5, punkt 5, ikke var opfyldt, og fandt derfor ikke at have den fornødne kompetence til at pådømme sagen. Schotte ankede herefter til

* Processprog: Tysk.

Oberlandesgericht Düsseldorf, hvor parterne gentog deres anbringender vedrørende Landgericht Düsseldorf's kompetence.

Præjudicielt spørgsmål

Ved kendelse af 10. juli 1986 har Oberlandesgericht Düsseldorf besluttet at udsætte sagen og har forelagt Domstolen følgende spørgsmål:

»Foreligger der også et værneting for en filial, et agentur eller en lignende virksomhed, i henhold til konventionens artikel 5, punkt 5, når en juridisk person efter fransk ret (et société à responsabilité limitée), med hjemsted i Paris, i en anden kontraherende stat (her: Forbundsrepublikken Tyskland), ikke organisatorisk har nogen filial, forstået som en ikke selvstændig repræsentation for et forretningshovedsæde, men der i den anden kontraherende stat findes en selvstændig juridisk person efter tysk ret (et Gesellschaft mit beschränkter Haftung), med samme navn og samme ledelse, som forhandler og indgår kontrakter i den franske juridiske persons navn, og som sidstnævnte benytter på samme måde som en repræsentation?«

Det fremgår af forelæggelseskendelsen, at Oberlandesgericht nærmest hælder til den opfattelse, at det forelagte spørgsmål bør besvares bekræftende, henset til Domstolens hidtidige praksis vedrørende fortolkningen af konventionens artikel 5, punkt 5, navnlig dommene af 6. oktober 1976 (sag 14/76, De Bloos, Sml. s. 1497), 22. november 1978 (sag 33/78, Somafer, Sml. s. 2183) og 18. marts 1981 (i sag 139/80, Blanckaert, Sml. s. 819). Betingelserne i artikel 5, punkt 5, kan nemlig godt anses for opfyldt, såfremt man anser den virksomhed, direktørerne i det franske Rothschild-firma udøvede i det det tyske Rothschild-firmas forretningslokaler, og i dettes navn, som en repræsentation for det franske firma, selv om dette ikke i organisatorisk henseende fremtrådte som en repræsentation, men dog reelt og varigt havde en sådan funktion.

Antages det endvidere at være lovgivers formål med artikel 5, punkt 5, at det skal være muligt for de personer, som i deres forretningsforhold til et udenlandsk firma benytter sig af dettes repræsentation, at anlægge sag ved retten på det sted, hvor repræsentationen ligger, må dette formål efter Oberlandesgericht's opfattelse også have gyldighed for det foreliggende tilfælde.

Endelig finder Oberlandesgericht, at det også i øvrigt stemmer overens med bestemmelsens formål at anvende den, da en juridisk person, der ikke ønsker at blive sagsøgt i en anden kontraherende stat, i modsat fald ville kunne omgå filialværnetinget i artikel 5, punkt 5, ved blot at gøre den udenlandske virksomhed til et i formen uafhængigt firma.

Hvad angår begrebet »driften« nøjes Oberlandesgericht med at henvise til ovennævnte dom i sag 33/78, hvorefter artikel 5, punkt 5, også gælder for sager vedrørende forpligtelser, som det dér nævnte »centrum for erhvervsudøvelsen« har påtaget sig på hovedvirksomhedens vegne, og som skal opfyldes i den kontraherende stat, hvor det er etableret.

Retsforhandlinger

Forelæggelseskendelsen er registreret på Domstolens Justitskontor den 7. august 1986.

I henhold til artikel 20 i Protokollen vedrørende Statutten for EØF-Domstolen er der afgivet skriftlige indlæg af regeringen for Forbundsrepublikken Tyskland ved den befuldmægtigede Ch. Böhmer, og af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved den befuldmægtigede, juridisk konsulent J. Pipkorn, bistået af S. Pieri, en italiensk tjenestemand, som er ansat ved Kommissionen som led i en udvekslingsordning med tjenestemænd fra medlemsstaterne.

På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede de mundtlige forhandlinger uden forudgående bevisførelse. Ved kendelse af 11. februar 1987 har Domstolen henvist sagen til Sjette Afdelling.

II — Skriftlige indlæg ved Domstolen

Den *tyske regering* og *Kommissionen* har anført, at det præjudicielle spørgsmål bør besvares bekræftende.

De to procesdeltagere har fremhævet den omgåelsesrisiko, som også Oberlandesgericht lægger vægt på.

Forbundsregeringen har endvidere anført, at man af retssikkerhedsgrunde kun bør anvende konventionens artikel 5, punkt 5, når en »filial, et agentur eller en lignende virksomhed« klart fremtræder som hovedvirksomhedens repræsentation. Også hensynet til en hensigtsmæssig sagsbehandling tilsiger dette. Forbundsregeringen henviser i denne forbindelse til dommen af 22. november 1978 i Somafer-sagen, hvori Domstolen fastslog, at begrundelsen for de specielle kompetenceregler i artikel 5 er den særligt snævre forbindelse, der består mellem tvisten og den ret, hvor sagen kan anlægges, og som skyldes hensynet til en hensigtsmæssig sagsbehandling.

Bedømmelsen af, om der rent faktisk foreligger en repræsentation, må imidlertid efter forbundsregeringens opfattelse foretages på grundlag af de konkrete omstændigheder i den enkelte sag og i overensstemmelse med de retningslinjer, der er angivet i dommene af 22. november 1978 i Somafer-sagen og 18. marts 1981 i Blanckaert-sagen. Domstolen kendte heri for ret, at begrebet filial, agentur eller lignende virksomhed forudsætter, at der foreligger et centrum for erhvervsudøvelsen, som udadtil varigt fremtræder som repræsentation for hovedvirksomheden, med en ledelse og materielt udstyret således, at det kan forhandle med tredjemand, således at denne, skønt han ved, at der eventuelt opstår en retlig forbindelse med den i udlandet hjemmehørende hovedvirksomhed, ikke behøver at henvende sig direkte til denne, men kan indgå aftaler på det forretningssted, som repræsentationen udgør.

Forbundsregeringen finder det et afgørende moment i hovedsagen, at de forudgående forhandlinger blev ført af Rothschild GmbH, og at denne tillige medvirkede i afviklingen af handelen og opfyldelse af kontrakten. Betingelsen om, at Rothschild GmbH skal være selvstændig i retlig henseende, er således mindre afgørende. De to firmaer, Rothschild GmbH og Rothschild SARL, havde jo fælles direktører, hvorfor det er svært at fastslå et over- og underordnelsesforhold mellem firmaerne indbyrdes.

Også *Kommissionen* har anført, at artikel 5, punkt 5, finder anvendelse på foretagender, der faktisk fungerer som en repræsentation, selv om de juridisk set er selvstændige firmaer.

Kommissionen støtter først og fremmest sin argumentation på bestemmelsens ordlyd. I kraft af tilføjelsen »lignende virksomhed« er der sket en udvidelse af den kreds af repræsentationer, som omfattes af konventionen, således at også foretagender, som ikke er en »filial« er omfattet. I den forbindelse henviser Kommissionen desuden til den italienske version af bestemmelsen, som benytter begrebet »qualsiasi altra filiale«. I italiensk ret er begrebet »filiale« meget vidt og omfatter såvel egentlige filialer som datterselskaber, der er selvstændige juridiske personer. Det kan generelt fastslås inden for erhvervslivet, at et retligt selvstændigt datterselskab ikke nødvendigvis indtager en mere selvstændig stilling i forhold til moderselskabet, end en juridisk set afhængig filial. Følgelig bør den omstændighed, at repræsentationen har en selvstændig juridisk status, ikke betragtes som et afgørende kriterium, der udelukker anvendelsen af konventionens artikel 5, punkt 5.

Dernæst gennemgår Kommissionen spørgsmålet om, hvilke faktorer, der bør tages hensyn til ved afgørelsen af, om et juridisk set selvstændigt foretagende bør anses for et andet firmas repræsentation. Den omstændighed, at det pågældende foretagende er undergivet det udenlandske firmas kontrol og ledelse, behøver ikke nødvendigvis modsvares af en række organisatoriske foranstaltninger, såsom at hovedvirksomheden ejer over halvdelen af foretagendet, eller at der er indgået aftaler om tilsyn eller kontrol eller truffet andre lignende foranstaltninger. Bestemmelsens formål er at lette retsforfølgningen for det udenlandske firmas medkontrahenter på det nationale område, hvilket indebærer, at betingelserne i artikel 5, punkt 5, må anses for opfyldt, når der, set fra tredjemands synspunkt, findes en række objektivt konstaterbare omstændigheder, der giver begrundet indtryk af, at den udenlandske hovedvirksomhed har oprettet en »repræsentation« på den pågældende stats område, således som dette begreb forstås efter Domstolens praksis.

Sammenfattende foreslår Kommissionen, at det præjudicielle spørgsmål besvares på følgende måde:

»Værnetinget for 'en lignende virksomhed' i henhold til artikel 5, punkt 5, i konventionen af 27. september 1968 kan også benyttes, når et selskab med retsevne, stiftet i én kontraherende stat, som repræsentation anvender et i en anden kontraherende stat stiftet selskab med samme navn, og som det lader indgå aftaler i sit navn og føre såvel de forhandlinger, der går forud for aftalernes indgåelse, som de efterfølgende forhandlinger vedrørende aftalernes opfyldelse«.

T. Koopmans
Refererende dommer